

EĞİTİM TEKNOLOJİSİ, İLETİŞİM, ÖĞRENME

Araş. Gör. Deniz DERYAKULU*

İnsanoğlunun temel çabasının doğal ve sosyal çevresine hakim olma olduğu kabul edilirse, bu çabasında başvurduğu iki temel aracın eğitim ve teknoloji olduğu görülür. Dolayısıyla, insanoğlu eğitimden ve teknolojiden yarar amacı gütmektedir. Eğitimden ve teknolojiden yararlanmanın en güvenilir yolu, tüm alanlarda olduğu gibi bilimsel yaklaşımlarla bu iki öğeyi ele almaktır. İşte bu temel nedene dayalı olarak eğitim ve teknoloji alanlarında elde edilen bilimsel verilerin birleştirilmesi sonucu, kuram ve uygulama arasındaki boşluğu dolduracak bir uğraşı olan Eğitim Teknolojisi kavramı doğmuştur.

Eğitim teknolojisi; II. Dünya savaşı yıllarında ve sonrasında davranış bilimleri alanında öğrenme ve iletişimle ilgili olarak yapılan araştırma sonuçlarının, sistem yaklaşımıyla birlikte eğitim alanında kullanılmaya başlamasıyla yeni bir nitelik kazanmış olan bilim dalıdır (Alkan, 1984, s. 191). Bir başka deyişle; Davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenme ile ilgili verilerine dayalı olarak, eğitimle ilgili ulaşılabilir insangücü ve insangücü dışı kaynakları uygun yöntem ve tekniklerle akılcıca ve ustaca kullanıp, sonuçlarını değerlendirerek, bireyleri eğitimin özel amaçlarına ulaştırma yollarını inceleyen bilim dalıdır (Çilenti, 1988, s. 29).

Eğitim teknolojisinin işlevi; öğrencileri eğitim programlarında saptanmış özel amaçlara ulaştırmaktır. Bunu yaparken de davranış bilimlerinin, iletişim ve öğrenme alanlarındaki araştırmaların sonucunda oluşan kuram ve bilimsel verilerden yararlanır.

Eğitim teknolojisi içinde yer alan ve etkili bir öğretme-öğrenme için hedef teşkil eden süreçlerin bilimsel olarak ele alınması işinde iletişim öğesi, hergeçen gün daha da karmaşıklaşan ve çok boyutlu bir hal alan öğe konumuna gelmiştir. Çünkü, çağımızda gerçekleşen iletişim devrimi

* Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Eğitim Teknolojisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

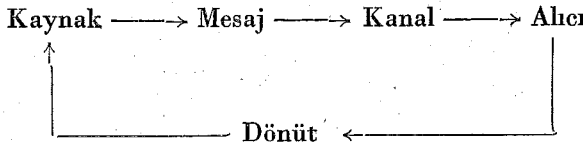
ve eğitime getirdiği doğurguları ile eğitim teknolojisinin gerçekleştirme-ye çalıştığı hedefler arasındaki ilişki sonucu, iletişim ile ilgili kuramsal yapının incelenerek, eğitim teknolojisi ile bağdaştırılması, uygulama çalışmalarının sonuçlarının analiz edilmesi ve geliştirmeye yönelik çalışmaların yapılması ile daha etkili öğretme-öğrenme süreçlerine ulaşılabilir-mektedir.

Öğrenme olayı öğrencilerin çevresiyle iletişimi ve etkileşimi ile gerçekleşmektedir. Öğrenme esnasında öğrenci, öğretmen ve onun düzenlediği çevre ile etkileşimde bulunur. Bu etkileşim, öğretmenin bir konu ile ilgili davranışları öğrencilere kazandırmaya çalışması ile oluşur. Başka bir söyleyişle; öğrenci-öğretmen etkileşiminin temelinde öğretmenin bir konuyla ilgili olarak kendisinde bulunan, daha önceden yaşantıları yoluyla kazanmış olduğu fikir, bilgi, tutum, haber, duygu ve becerileri (bilişsel, duyuşsal ve devinsel davranışları) öğrencileriyle paylaşması yani bu davranışların öğrencilerde de oluşmasını sağlamaya çalışması yatar.

Davranış değişikliği meydana getirmek üzere fikir, bilgi, haber, tutum, duygu ve becerilerin paylaşılması süreci İLETİŞİM olarak tanımlanmaktadır (Çilenti, 1988, s. 43).

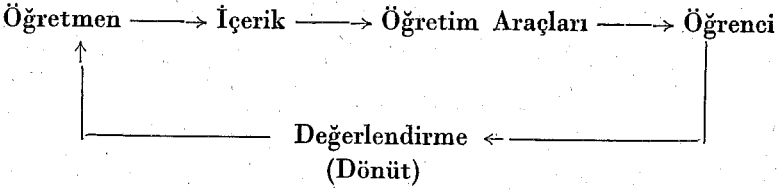
İletişim, insanlar arasında bir bilgi alışverişidir. Bu alışverişten amaçlanan, insanın öğretmek, öğrenmek, anlatmak, anlamak ve eğitim görmek gereksinimlerini gidermektir (Şenyapılı, 1981, s. 107). Verilen tanımlardan da anlaşıldığı gibi, eğitim bir iletişim sürecidir. İletişimde bulunmaksızın eğitimi gerçekleştirmek olası değildir. Son yıllarda bilgi geçişini iletişim kuramlarına dayandırma yönünden çalışmalar yoğunlaşmıştır. İletişim süreci şematize edilirse, öğeleri açısından görünümü şöyledir:

İletişim Süreci (Şekil 1)

Bu sürecin öğeleri öğretim sürecine uyarlanırsa, temelde aynı sürecin işlediği görülür;

Öğretim Süreci (Şekil 2)

Bir iletişim olgusunun etki ve başarısı yöneltildiği bireydeki isten-
dik davranış değişimi ile ifade edildiğinden iletişimle öğrenme ilişkilidir
(Alkan, 1979, s. 33).

İletişim süreci için önemli olan nokta; iletişimin çift yönlü olması
gereğidir. İletişimin çift yönlü olması gereği eğitim için de yaşamsal bir
önem taşımaktadır. Bir öğrenme durumunda, öğrenci-öğretmen arası
iletişimin ne şekilde gerçekleştiğinin, öğrencilerin hem kişiliklerini hem
de başarılarını etkilediği bilinmektedir. Öğretmen açısından, öğretme işi
olarak kabul edilen bu kavram öğrenci açısından, öğrenme yani öğrenci
ve çevre arasındaki etkileşimle oluşan kalıcı izlenimli yaşantı ürünlerinin
bireyde oluşturduğu davranış değişimidir.

Öğretme-öğrenme süreçlerinin etkililiği ve verimliliği ideal bir ileti-
şim ortamında gerçekleşmesiyle orantılıdır. Öğretmenler açısından çağdaş
yaşamda ve özellikle okul dışı gelişmiş iletişim ortamlarının mevcut ol-
duğu bir dönemde sözlü anlatıma dayalı okul öğretiminin öğrenciler için
ilgi uyandırıcı hale getirmenin önemi ortadadır (Alkan, 1979, s. 31).

Bir öğretmenin etkinlik ve etkililik derecesi, gerçek anlamda o
öğretmenin öğrencileriyle iletişim kurmada gösterdiği becerinin düzeyi ve
çeşitliliği ile ölçülür (Özdil, 1979, s. 1).

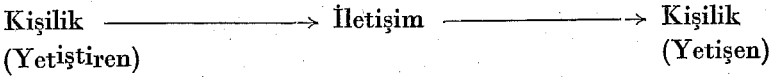
Öğretmenin, öğretim sırasında öğrencinin sunulan içeriği anladığına
dair tepkisini görmesi gereklidir, böylece öğretmen, öğrencilerinin ileti-
şim sonundaki tepkilerine bakarak yalnızca ne ölçüde öğrettiğini değil
aynı zamanda nasıl öğretmesi gerektiğini de belirleyebilir.

Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanması öğretmen-
öğrenci iletişimi ile orantılıdır. Bu öğretmenin eğitimi yeteneğinin yanı
sıra kişiliği ve anlayışı ile ilgilidir (Hecebil 1987, s. 38).

Alkan, öğretmenin sınıf içinde işlevini yerine getirirken üç tür ileti-
şim yönteminden yararlandığını belirtmektedir; sözlü iletişim, sözsüz

iletişim ve diğer iletişim ortamlarını kullanarak (araç-gereç) gerçekleştirilen iletişim (Alkan, 1979, s. 76).

Öğretmen, bu üç tür iletişim biçiminden birini kullanırken kendi kişilik özelliklerini davranış olarak öğrencilere yansıtacaktır. Güler, bu kavramı eğitim iletişimi olarak kabul etmekte ve yetişen ile yetiştiren arasındaki kişilik katkısının sağlanması olarak tanımlayarak aşağıdaki gibi şematize etmektedir (Güler, 1990, s. 104).

Bu tanıma göre, amaçlar doğrultusunda ve süreçler sonunda öğretmen tarafından öğrenci kişiliğinin biçimlendirilmesi söz konusudur. Güler'e göre, öğretmen öğrencilerine sadece ders anlatmaktadır. Öğrenci kişiliği bu arada önemli değildir, sene sonunda gözlenen ders kitaplarının okul bahçesi içinde yakılması, öğrenci kişiliğinin kazandırılmamasının bir sonucudur (Güler, 1990, s. 111).

Küçükahmet, öğretmen davranışları öğrenci-öğretmen arası iletişimi etkileyebiliyorsa bunun öğrencinin öğrenmesine de etki edebileceğini, en azından öğretim yöntem ve tekniklerinin başarısının bundan etkilenebileceğini belirterek, etkin bir öğretim için öğretmenin sınıf atmosferinde öğretimi destekleyici her tür iletişime açık olması gerektiğini vurgulamaktadır (Küçükahmet, 1986, s. 35).

İletişim ve öğrenme arasındaki bu ilişki eğitimde öğrenme ve öğretmeyi iletişim açısından analiz etmeyi gerektirir. Çünkü, öğretme-öğrenme süreçlerinin etkililiği ve başarısı bu süreçlerde kullanılacak iletişimin etki ve başarısına bağlı bulunmaktadır (Alkan, 1979, s. 33). Bir başka söyleyişle; öğretme-öğrenme süreçlerinde etkililik ve başarı bu süreçlerdeki iletişimin durumuna bağlıdır (Alkan, 1979, s. 33).

Sonuç olarak denilebilir ki; eğitim teknolojisi bilimdalının işlevlerini yerine getirebilmesinde yani öğrenme-öğretme süreçlerini daha etkin ve verimli kılmaya yönelik her türlü bilimsel faaliyette iletişim ve öğrenme ile ilgili kuramsal bilgi ve araştırma verilerinin birlikte irdelenerek, işlevsel uygulamalara dönüştürülmesi ile alanın daha da gelişeceği ve öğretimde verimi arttırıcı bir rol oynayacağı kesindir.

KAYNAKÇA

- Alkan Cevat.** "Eğitim Teknolojisi", Yargıçoğlu Matbaası, Ankara 1977.
- , "Eğitim Teknolojisi", Yargıçoğlu Matbaası, Ankara 1984.
- , "Eğitim Ortamları", A.Ü.E.B.F. Yayını, No 85, Ankara 1979.
- Çilenti, Kamuran.** "Eğitim Teknolojisi ve Öğretim" Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1988.
- Güler, Deniz.** "Eğitim İletişim Kurumu Olarak Çocuk Televizyonu Uygulamaları ile Bir Model Önerisi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1990
- Hecebil, Süleyman.** "Öğretmen-Öğrenci İletişimi", Çağdaş Eğitim Yılı: 12, Sayı: 122, Mayıs 1987. (ss. 38—40).
- Küçükahmet, Leyla.** "Öğretim İlke ve Yöntemleri", A.Ü.E.B.F. Yayını, No: 52, Ankara, 1986.
- Öznil, İlhan.** "Eğitimsel İletişim ve Eğitim Teknolojisi", Yüksek Öğretmen Okulu, No: 36, Ankara, 1979.
- Şenyapılı Önder.** "Toplum ve İletişim", Turhan Kitapevi, Ankara 1981.